

החודש הזה לכם, וקרבן פסח

בריתנו וצדק

המכון להוצאת כתבי מורנו הרב יצחק ברנד שלי"ט א

החודש הזה לכם, וקרבן פסח

למה מצוות חג הפסח מרתחלים ב"החודש הזה לכם" • יסוד הגאולה הוא התחדשות • חידוש קרבן פסח ע"י החרתם סופר • חיוב לגדל תלמידי חכמים שמוכנים לחדש מצוות שנתאפשר קיומם • אי אפשר לעקור דבר מן התורה

כ"ג ע"ב (6) "וּלְלַבְנָה אָמַר שְׁתַּחַדְדֵשׁ, עֲטֹרַת תְּפָאֶרֶת לְעִמּוּסֵי בְטָן שֶׁהֵם עֲתִידִים לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ".

כ"ג מושג הגאולה שאנו מצפים לה, מבוסס היטב ביסוד הגאולה של יציאת מצרים.

ל'מנצח דברים שנאמר בהם מפורש שהם לא כמו יציאת מצרים. **ואחד** מהם הוא מה שנאמר ביציאת מצרים (דברים טז, ג) 'כִּי בְחַפְזוֹן יֵצְאֶת מִאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּבִגְאוּלָּה שֶׁאֵנוּ מִצְפִּים נֹאמַר (שְׁמִי שֶׁבַח יי, ג) 'כִּי לֹא בְחַפְזוֹן יֵצְאוּ וּבְמִנוּסָה לֹא תֵלְכוּן'.

וכן בגאולת מצרים היה נסים גלויים, משא"כ בגאולה שאנו מצפים כשלא זכו יהא נסים מלובשים בטבע. כמבואר באור החיים הקדוש על הפסוק (צמדבר כד, ח) דָּרְךָ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב (ע"י צמח"מ הקדמת מלכות שלח קדושה לנלכות שבקדושה).

אולם יסוד אחד הוא שווה, שצריך להיות במצב של התחדשות, ולקבל על עצמם מצוות שלא היו נהוגים עד עכשיו.

ויסוד של התחדשות אמור להתחיל בראשי עם ישראל, וזה שנאמר 'הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם' למשה ואהרן, והיינו אלו שאמורים להנהיג עם ישראל, צריכים לדעת מקודם יסוד היסודות של הגאולה, שמוכנים להתחדש ולקבל על עצמם מצוות שלא היו נהוגים מקודם, ורק אח"כ יכולים לדבר על קרבן פסח ועל מצוות מצה ומרור ואיסורי חמץ ושבתת יו"ט.

וכן מצאנו שגאולת מצרים של מכת בכורות וקרבן פסח היה רק אחרי שמתו במכת חשך כל היהודים שלא רצו לצאת ממצרים, היינו שלא היו מוכנים לעשות צעד קדימה ממה שהיו נוהגים מקודם.

כמו"ש במדרש שכל טוב (צובר פרשת צ"ב): "כיון שלא קמו מתחתיו ג' ימים נלאו, והוסיף הקדוש ברוך הוא ג' ימים אחרים חשך בלי אפילה, לפי שהיו בישראל רשעים גמורים זדים שנדבקו בגילולי מצרים ולא היו רוצין לצאת ממצרים, והמיתם הקדוש ברוך הוא בשלשת ימי החשך, שנאמר (שמות י"ג) וְחָמְשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. ע"כ.

למה מצוות חג הפסח מתחילים ב"החודש הזה לכם"

שמות (י"ג, ג): "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם רֵאשִׁי הַחֲדָשִׁים רֵאשׁוֹן הוּא לָכֵם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה".

יש כמה דיוקים בפסוק הזה, יש כאן שלשה פעמים המילה **חדש**, שני פעמים המילה **ראש**, ושני פעמים המילה **לכם**.

ובעצם גם **ראש** הוא ענין של התחלה, כמו המילה בראשית, וא"כ יש באמת בפסוק חמישה מילים שמראים על התחלה וחידוש.

וכן מבחינה מסוימת היה התורה צריך להתחיל כאן, כמבואר ברש"י בתחילת התורה (בראשית ו, ב) וז"ל: "אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל [את] התורה אלא מ'החודש הזה לכם' (שמות י"ג, ג), שהיא מצוה ראשונה שנצטוו [בה] ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (הבליס ק"א, ו) 'כֹּחַ מַעֲשֵׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ לְתַת לָהֶם נִחְלַת גּוֹיִם', שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו". עכ"ל.

וא"כ רואים שלא אמור להתחיל במילה אחרת אלא בלשון שכתוב בו ענין של ראשית, היינו התחדשות, ובלי זה לא שייך לעשות שום דבר, וממילא אילו היה מקום לחשוב על אפשרות אחרת להתחיל התורה זה רק להתחיל בפסוק של 'הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם' שזה ג"כ מורה על התחדשות, כמו המילה בראשית, ונוסף לזה שזה מצווה ראשונה, רק למעשה כדי ללמוד יסוד של 'כֹּחַ מַעֲשֵׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ' נכתבה התורה עד כאן, ומתחיל במילה בראשית.

יסוד הגאולה הוא התחדשות

המצווה הראשונה היא ראית הלבנה בחידושה וקידוש החודש, וזה מראה לנו שיסוד הגאולה זה להתחדש כמו שהלבנה מתחדשת. וכך אומרים בקידוש לבנה (פסח"ד"ן דף

רק סי' חלל ולזה מהני ברוך ה' חילו, ויעיין היטב שו"ת מהררי"ט סי' ס"ה קמ"ח קמ"ט השייך לכאן.

ע"כ לפע"כ לא צריכים לכהן מיוחס ונאכל שם מן הפסחים עכ"פ שהותר טומאה בציבור בערב פסח ולי"צ לשקלים ולא לכהן הגדול, ובהדי שותא מאז ה' צלי"ע למי"ד ארון גלה לבבל אי"כ למי"ד קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא ואף מקום מקדש וכדעת הראב"ד עיין מג"א סי' ה' ע"ג ועיין פ"ב דשבועות אי"כ מני"ל בבית שני לבנות בהמ"ק בלי ארון וכרובים בלא"ה יש לתמוה על כמה שינוי בכלים ובבנין ממשכן ומזבח של מרע"ה וגם בנין בית שני שנוי מהראשון ובנין שעתיד בנבואת יחזקאל שנוי מכל הנ"ל, אף על גב הכל בכתב מיד ה' השכיל ע"פי נביא, מ"מ הא אין נביא רשאי לחדש דבר אלא לשעה לא לקיום, והי נ"ל דהיינו דכתיב ככל אשר אני מראה אותך תבנית המשכן תבנית כל כליו וכן תעשו פירש"י לדורות והוא מש"ס פ"ג דשמיטה ועיין רמב"ן שהקשה ולפענ"ד דקאי אהתחלת הקרא ככל אשר אני מראה אותך עתה כן תעשו לדורות, ע"פי אשר אני מראה בכל בנין ובנין אראה איך יעשה זה משונה מזה אי"כ הרי העיד הקדוש ברוך הוא מתחלה שישכיל בכתב מידו לנביאיו ואין כאן דבר שחידשו נביאיו נגד דין תורה, אך קשה מהארוך דבית שני, נ"ל מש"ה כתיב ונועדתי לך שמה מעל הכפרת בין ב' הכרובים לומר טעם הארון והכרובים הוא רק עיקור לצורך מקום מועד לדבר עם מרע"ה מבין ב' הכרובים, וכשאין נביא כמרע"ה הראוי להועד עמו מבין שני הכרובים אין הארון מעכב ואם יש אתו דבר אלקים יודיעני והריני חתנו כבנו חותם בברכה".

עכ"ל החתם סופר.

מזה שכתב שאומרים שאבן שתיה באמצע הכיפה, זה נתברר בראיות גמורות, בין מצד מסורת רצופה, ובין מצד הטופוגרפיה של ההר שלא יתכן שנמצא במקום אחר, משום שמקום המקדש במקום הכי גבוה כמבואר במס' מידות, וכן תחת כיפת הסלע הוא מקום הכי גבוה, [ע"י במאמר **מקום המקדש**].

מש"כ בענין יוחסי כהונה, הנה החזו"א (א"כ סי' ז' ס"ק ז') דן בשאלה על יוחסי כהונה, וכתב שיש בזה רק חשש דרבנן ולא הכריע אם צריך לחוש לזה.

וכן כתב (כהז"ל ע"ג) שהעירו על חסרון תכלת באבנט, ובה בעה"י כבר יש לנו תכלת בוודאות כמבואר בהרבה ספרים. [והוא ארגמן קהה קוצים, ולא הדיונון של האדמו"ר מרדכי. וע"י במאמר **חוט תכלת ובכנף איש יהודי**. וגם מתנגדי התכלת מודים בזה, כמבואר בתשובה של הגאון רבי מנדל שפרן, רק שלא רוצים דברים חדשים, ע"י לקמן. וע"י במאמר **דיני אבנט**, ובמאמר **מה יותר אדום, ארגמן או תולעת שני**, ובהוספה שם].

ובענין שקלי ציבור שהעיר בזה החת"ס, ביארנו שהעיקר דעת כמעט כל הראשונים שניתן לתת כסף ציבור ולא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה, ע"י ר"ה (דף ז' ט"ב) וברמב"ם (פ"ח מכלי המקדש ה"ז). ואדרבה יותר טוב להתחיל עם קרבן תמיד, מפני חיוב חינוך מזבח בתמיד של שחר (מנחות דף מט ע"ב), שיש דעות שזה מעכב, [ע"י בזה במאמר **קרבנות בזמן הזה תמיד פסח שקלים**].

ובענין מקום המזבח כתבנו ראייה שזה לא מעכב, [ע"י במאמר

כעת יש לפנינו הרבה מצוות שעדיין בפועל אי"כ לקיים, כמו הקרבת קרבנות ובנין בית המקדש. אולם גם אם יהיה את כל האפשרות המעשית, לא שייך לקיימם, אלא אי"כ מוכנים לקיים מצוות שלא היו נהוגים עד עכשיו. שאם לא מוכנים לקיים אלא מה שהיה נהוג מקדמת דנא, לא שייך כלל להקריב קרבנות ולבנות בית המקדש.

חידוש קרבן פסח ע"י החתם סופר

החתם סופר היה מגדולי תומכי מחדשי מצוות ע"י שתמך בהקרבת קרבן פסח.

החת"ס צידד שאפשר להקריב קרבן פסח בזה"י באופן שאלו ששולטים על ירושלים יתנו רשות.

ז"ל (ש"ת חתם סופר חלק ג, יורה דעה, סימן רל"ו):

"שוכ"מ אורך ימים ושנות חיים עד זקנה ושיבה ינוב בטובה ה"ה אדוני מו"ח גאון ישראל נזר הודם ותפארתם עה"ח פה"י כקש"ת מו"ה **עקיבא** נ"י אב"ד דק"ק **פוזנא** יע"א.

"יקרת קדשו הגיעני ומ"ש מו"ח הגנ"י לבקש משרי ירושלי ליתן רשות להקריב הוא קפדן גדול כי ההוא אמר לבל יקרב שם מי שאינו מאמונת ישמעאל כי שם נבנה בית עבודה שלה, ואומרי' שאבן שתייה באמצע הכיפה ההיא ולא יקרב שם איש זר שאינו מאומנתם, ועכ"פ מ"ש מו"ח הגנ"י מה נעשה מטומאה ויחוסי כהונה ואבני חשן, הנה בסי' כפתור ופרח פ"ק ש"ס ע"ג כי שר"ח מפרי"ז עלה לירושלים שנת י"ז לאלף הששי ואמר להרב שרוצה להקריב קרבנות, ואמר מתוך טרדה לא שאלתי על הטומאה וכהן מיוחס, שוב כי הלא טומאה הותרה בציבור, ומכהן מיוחס לא הזכיר כלל תירץ, וביעב"ץ סי' ס"ה הביא ממנו בקיצור, וכתב עליו שיש לשאול גם על שקלי ציבור, ואולי קרבן פסח רצה להקריב דבא בטומאה בציבור ולא בעי שקלים, והנה מבגדי כהונה לא שאלו כי פשוט הוא שאין כה"ג מעכב, ונוכל להקריב בלעדו, ומ"ש מיוחס כהונה נראה דלק"מ להר"ח ז"ל דמאן לימא לן דלא יקריב אחזקה, ונחמ"י בן חכל"י דהוי ל"י כהנים מיוחסים ה"י מגאל השארית מן הכהונה עד יעמיד הכהן לאורים ותומים, אבל לעכב הקרבה בשביל זה מאן לימא, ומהררי"ו סי' ק"ג שכי' שאין נותנים חלה לכהן קטן משום דלא ברי לן ומהרש"ל ז"ל פ"ה דז"ק סי' ל"ה החמיר בזה שלא ליתן חרמים לכהן בזה"י ועיין מג"א ספ"י ת"ו היינו שלא ליתן לו, ויעב"ץ סי' ק"ה החמיר בפדיון בכורים ע"ש אבל להקריב דקיימ"ל ברוך ה' חילו אפי' חלולי שבהם אי"כ אפי' אי קמי שמי' גלי' שנתחללה אמו הרי כל מה שהקריב כשר למה נעכב מלהקריב ולא נסמוך על חזקת כשרות אמו וחזקת כהונתו, אף על גב דיש לדחות דדוקא אם הוא בן כהן בודאי רק שנודע לו אח"כ שאמו ה"י גרושה או חללה נמצא הוא כהן חלל אבל מזרע כהן הוא ע"ז נאמר ברוך ה' חילו, אבל אנחנו ניחוש שמא הכהן הזה בן גוים הוא שבא על אמו, זהו ודאי ליתא דאפי' לפמ"ש מהרש"ל ע"י שמדות וגזרות רובם נתקלקלו היינו נשים שנאנסו ונתחללו, אבל לעולם רוב בעילות מהבעל והבן המתיחס אחר אביו הרי הוא בנו ודאי

שאינן הכל בקיאיין בתקיעת שופר וחיישינן שמא יטלנו בידו לילך אצל בקי ללמדו, ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים. והקשה (הרא"ש) [הרא"ש] ז"ל [צדדאורו לסמ"ג הלכות שופר יד, ג אות ג] דגם ביום טוב איכא איסורא בתקיעה משום שמא יתקן כלי שיר, והיה להם לחכמים לבטל דברי תורה בשב ואל תעשה, וכו', **ועיקר קושיא אינה, שהרי לא מצינו שבית דין יעקרו מצוה אחת לגמרי מן התורה ושיאמרו שלא יתקעו שופר לעולם.** וכי תימא מטעמא דשמא יתקן כלי שיר נגזור בראש השנה שחל להיות בשבת, דלא הוי עקירה לגמרי דהא מיקיימא מצות שופר מכל מקום בשאר השנים, ולמה לי גזרה דרבה. ולא קשה מידי, דא"כ מיחזו מילי דרבנן כחוכא ואיטלולא, דביום טוב לא גזרו ובשבת גזרו עם כי הטעם דשייך בשבת שייך ביום טוב, ולהכי איצטרכין לטעמא דגזרה דרבה, דאיתא בשבת וליתא ביום טוב, נ"ל, ודוק". עכ"ל.

וב"ב בטי"ז (סג) וז"ל: "נ"ל לתרץ דאין להם לגזור ולעקור לגמרי ד"ת שצותה לתקוע ביום זה, בשלמא בשבת לא מתעקר לגמרי כיון שבלא שבת תוקעין ב"ט, ונראה שזה בכלל מה שעשו סייג לתור' ולא לעבור על ד"ת דזהו לעבור על ד"ת לעקרו לגמרי". ע"כ. וכ"כ במג"א (סג). וכ"ש כשבאים לעקור כל מצוות הקשורים לגאולה.

[*] וז"ל: "א. מה שלא נתקבל בציבור הרחב שומרי תומ"צ קלה כבחמורה ומדקדקין במצוות אינו משום שיש ערעור על אמיתות התכלת. אדרבה הראיות שמביאים להווי התכלת המקובל היום כחלון התכלת שבזמן חז"ל, נראין הדברים נכונים שזוהי תכלת של תורה, והדברים משכנעים ומדברים בעד עצמם.

ב. וטעם רוב גדולי ישראל שאינם משתמשים בזה אינו משום שמפקפקים באמיתות העניין, אלא משום שבמאתיים שנה האחרונות נקבע כהרגשה פנימית שלא משנים דברים גם אם מן הדין הי' צריך להנהיגם או לשנותם וזה כהגנה נגד מהרסים המנסים לשנות ולהתאים וכו'. ועד כדי כך נקבע עקרון זה שיש כח בדעת תורה זה לעקור דבר מה"ת כמו מצוות תכלת. הכלל, שגם שינוי לטובה רואים חכמי התורה לתחילת פירצה שאחריתה מי ישרנו. ודבר זה הוא בבחינת יכולים חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ואף שהיו מהגדולים שנהגו בתכלת ראדזין כמו שידוע מהמהרש"ם ועוד, הם לא עשו כן אלא לעצמם בצינועא אך לא הנהיגו כן לציבור.

ג. גם מה שמצינו כמה מנהגים שהשתנו כמו הכרעת ההלכה בזמני שקיעה"ח שבפולין והונגרי' נהגו כשיטת ר"ת בצה"כ ולא נשאו כפים בכל יום ועוד, ולפני המלחמה נשתנו המנהגים והפסיקו לנהוג כר"ת בפולין וכן בארה"ב. זה התחיל אחרי מלחמת העולם הראשונה שנעקרו קהלות ונתיישבו מחדש וכן בארה"ב שהתחילו להתייחד קהלות חדשות מלפני קרוב למאתיים שנה כשהתחילה ההגירה הגדולה מרוסיה לארה"ב. [כפי שיש לראות שינוי זה בלוחות הישנים שיצאו כל שנה]. כל זה לא עשו אלא כשנעשו קהילות חדשות ויסדו מנהגים חדשים, אך קהילות ישראל שנשארו במקומם נהרו מאוד מהשינויים ותחושת גדולי ישראל האמיתיים תורה היא וזהו קיום רצונו יתי"ש.

זה הוא ה"דעת תורה" שעומדת מאחורי העניין של התעלמות כביכול של גדולי ישראל מקיום מ"ע.

עד כאן בנוגע למעשה אבל בוודאי דבר חשוב ויש בזה תועלת גדולה לברר מצוה זו למעשה על כל צדדיו וצידי צדדין כפי שאתם עושים בפרט מצוה שאין לה דורשין. ובזכות המצוה המתקיימת ע"י ונשלמה פרים שפתינו נזכה לקיימה בפועל ממש". עכ"ל.

האם מקום המזבח מעבך. וגם בלי זה, ניתן לברור חמש אמות על חמש אמות מתוך שלשים ושתיים אמות.

בוודאי שחסר עוד הרבה לימוד ויצירת הרבה כוללים ללימוד דיני קרבנות. אולם עיקר העיכוב הוא האיסור הגורף של רוב גדולי ישראל של זמננו הנקרא "חדש אסור מן התורה", שתולים בחת"ס, שאמר אימרא זו לחוסם נגד הרפורמים והניאולוגים למיניהם, אולם הרי יש כאן ראייה ברורה שהחת"ס לא התנגד לקיום מצוות שנתחדש אפשרות קיומם, שהרי דווקא הוא תמך בהקרבנות קרבן פסח על אף שכבר יותר מאלף ושבוע מאות שנים לא הקריבו קרבן פסח.

חיוב לגדל תלמידי חכמים שמוכנים לחדש מצוות שנתאפשר קיומם

התיקון לבעיה זו, שמוכרחים לגדל צעירים לדרגת מנהיגי ישראל, שמוכנים לקיים מצוות שנתאפשר קיומם בדורינו, כמו מצוות תכלת ועליה להר הבית, ואלו יהיו אח"כ מנהיגי הדור.

וכעת עיקר התנגדות ת"ח של דורינו למצוות תכלת ועליה להר הבית, הוא בגלל שלא רוצים דברים חדשים, ואף אם אומרים טענות אחרות, זה רק תירוצים כדי שלא לעשות דברים חדשים, אבל אין בזה טענות אמיתיות, וזה מוכרח מעצם התשובה שלהם. [ע"י מה שכתבנו בזה במאמר **תפילת הרמב"ם בבית הגדול והקדוש, ודברי המנחת יצחק**, ובמאמר **החרימו עולים להר הבית - קיבלנו רפורמים**].

וב"ה כעת יש כבר הרבה כוללים שלומדים הלכה למעשה דיני קרבנות, בין בתוך הציבור החרדי ובין בתוך ציבור הדתי"ל, ומוציאים ספרים וחוברות על נושאים אלו. וכן מתרבה לבישת תכלת ועליה להר הבית גם בתוך הציבור החרדי.

אי אפשר לעקור דבר מן התורה

תשובת הגאון רבי מנדל שפרן בביאור הנהגת גדולי ישראל להתנגדות למצוות תכלת (הוצא בספר ויהי לכם לזיכרון שנה"ו תשע"ו) שכתב מפורש שההתנגדות הוא אך ורק בגלל התנגדות כללית למצוות חדשות, ראה בהערה [*].

מה שכתב שהתכלת ארגמן קהה קוצים הוא נכון, זה ברור. אולם מה שכתב שבמאתיים שנים האחרונים יש התנגדות לדברים חדשים, ורק ע"י חורבן יישובים ובנייתם מחדש ניתן לחדש, צע"ג מדברי החת"ס. וחוף מזה כבר עברנו חורבן יישובים בשואה ובניה מחדש בא"י, ואין צורך בחורבן נוסף. [וע"ע במאמר **למה גדולי ישראל לא לובשים תכלת**, ובמאמר **לא תוסיפו ולא תגרעו - ע"י בית דין**].

וחוץ מזה מה שחז"ל ביטלו מצוה לפעמים זה רק באופן שאין עוקרים לגמרי, כמבואר בפרי חדש (א"ח ס' תקפ"ה ס"ף ה) וז"ל: "ליום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת] אין תוקעין בשופר. אמרינן בגמרא [ראש השנה כ"ג, דהיינו טעמא לפי

ניתן להשיג את הגליונות גם באתר 'בריתי יצחק'
וכן בדואר אלקטרוני TALMIDIM2@GMAIL.COM

נכתב בעזה"ת ע"י מורנו הרב שליט"א
יט אדר תשע"ז